

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” – CLUJ – NAPOCA
FACULTATEA DE LITERE

ȘCOALA DOCTORALĂ „STUDII DE HUNGAROLOGIE”

Sára Magyari

Specificul relației limbă – gândire – mentalitate.
Aspecte ale imaginii lingvistice a lumii în maghiară și română

Teză de doctorat

REZUMAT

Conducător științific:
Prof. univ. dr. Péntek János

2011

Cuprins

INTRODUCERE	5
SCOPUL CERCETĂRII	6
IPOTEZA LUCRĂRII	6
MOTIVAȚIA ALEGERII TEMEI	7
1. CADRUL TEORETIC	9
1.1. Teoria relativismului lingvistic	9
1.1.1 Cadrul istoric	9
1.1.2. Cadrul internațional	12
1.1.3. Receptarea maghiară	19
1.2. Limbă și cogniție	23
1.2.1. Limba și cunoașterea umană	23
1.2.2. Percepția cognitivă și relativismul lingvistic	25
1.3. Teoria metalingvistului natural-semantic (natural semantic metalanguage theory)	26
1.4. Preistoria cercetării maghiare a relației dintre limbă și modul de gândire	29
1.5. Interpretarea terminologiei	32
1.5.1. Conceptul imaginii lingvistice	32
1.5.2. Conceptul sensului	35
1.5.3. Lexiconul mental	38
1.6. Evaluarea critică a cadrului teoretic din perspectiva cercetării	40
2. METODOLOGIA CERCETĂRII	41
2.1. Corpusul lucrării	43
2.1.1. Definiția cologației	43
2.1.2. Obiectul cercetării	44
2.1.3. Aspectele colectării datelor lingvistice	45
2.1.4. Datele chestionarelor	46

2.2. Metodele cercetării	60
2.2.1. Metoda abordării bazată pe corpusul lingvistic	60
2.2.2. Metoda comparativă	60
2.2.3. Modelul semantic dinamic (dynamic semantic model)	61
2.2.4. Modelul reconstrucției imaginii lingvistice a lumii	62
3. INTERPRETAREA DATELOR LINGVISTICE	63
3.1.1. Imaginea lingvistică a „ <i>prietenului</i> ” în limba maghiară și română	64
3.1.2. Imaginea lingvistică a „ <i>dușmanului</i> ” în limba maghiară și română	72
3.2.1. Imaginea lingvistică a „ <i>femeii</i> ” în limba maghiară și română	79
3.2.2. Imaginea lingvistică a „ <i>bărbatului</i> ” în limba maghiară și română	87
3.3.1. Imaginea lingvistică a „ <i>soțului</i> ” în limba maghiară și română	94
3.3.2. Imaginea lingvistică a „ <i>soției</i> ” în limba maghiară și română	100
3.4.1. Imaginea lingvistică a „ <i>vieții</i> ” în limba maghiară și română	107
3.4.2. Imaginea lingvistică a „ <i>morții</i> ” în limba maghiară și română	114
3.5.1. Imaginea lingvistică a „ <i>muncii</i> ” în limba maghiară și română	122
3.5.2. Imaginea lingvistică a „ <i>banilor</i> ” în limba maghiară și română	134
3.6. Imaginea lingvistică a „ <i>timpului</i> ” în limba maghiară și română	141
3.7. Imaginea lingvistică a lumii din perspectiva verbelor „ <i>áll</i> ” și „ <i>a sta</i> ”	150
3.8. Imaginea lingvistică a lumii din perspectiva verbelor „ <i>csinál</i> ” și „ <i>a face</i> ”	160
4. CONCLUZII	169
SURSE	182
BIBLIOGRAFIE	184
ANEXE	194

Cuvinte-cheie: limbă, gândire, cultură, relativismul lingvistic, imaginea lingvistică a lumii, sens; prieten, dușman, femeie, bărbat, soț, soție, viață, moarte, muncă, bani, timp, a sta, a face.

Rezumat:

Analizând relația dintre limbă, gândire și mentalitate, am intenționat să prezentăm imaginea lingvistică a unor concepții de bază, comparând apariția lor în limba maghiară și română. Prin analiza unor cuvinte-cheie, am reconstruit imaginea lingvistică a lumii, a realității, prin intermediul unor concepții culturale asupra *vieții* și a *morții*, a *timpului*, a *dușmanului* și a *prietenului*, a *femeii* și a *bărbatului*, a *soției* și a *soțului*, a *muncii* și a *banului*, precum și ale verbelor *a sta* și *a face*. Pornind de la teoria relativismului lingvistic, am regândit studiile lui Janusz Bańcerowski, Lera Boroditsky, Sándor Karácsony, Anna Wierzbicka etc. referitoare la cercetările care aveau la bază studierea relației dintre limbă – mod de gândire – cultură. Această disertație își propune analiza semantică și morfologică a cuvintelor-cheie menționate mai sus, prin compararea imaginilor culturale care se reflectă în cele două limbi.

Premisele de la care am pornit în acest demers sunt următoarele:

- a. Una dintre cele mai eficiente metode de cercetare a relației dintre gândire și mentalitate este reconstrucția imaginii lingvistice a lumii. În acest mod am abordat concepte despre lumea înconjurătoare, concepte prin care se reflectă asemănările și diferențele culturale.
- b. O a doua premisă pe care ne-am propus să o verificăm, este analizarea imaginii lingvistice a lumii prin cuvintele-cheie menționate mai sus, ceea ce face posibil să privim dincolo de procesul de conceptualizare care îl caracterizează pe vorbitorul maghiar și român.

Disertația este structurată în patru mari capitole. Primul capitol – *Cadrul teoretic* – constituie fundamentarea teoretică a cercetării. În primul subcapitol (*Teoria relativismului lingvistic*) am urmărit interpretările clasice, pornind de la Wilhelm von Humboldt, Edward Sapir, Benjamin Lee Whorf, Steven Pinker, Ferruccio Rossi-Landi, Terry Regier, Neumer Katalin, Pléh Csaba și Alexandru Graur. Ipoteza lui Whorf – adică perceperea diferită a realității, a lumii prin prisma limbii, a fost criticată de mulți lingviști, filozofi, psihologi, dar existența micilor nuanțe ale segmentării și categorizării

mediului înconjurător, a realității nu se pot nega, și se reflectă prin modalitățile de exprimare diferită dintr-o limbă în alta. De exemplu, cercetările psiho-lingvistice ale lui Csaba Pléh au demonstrat că cele mai mari deosebiri există la sistemul pragmatic al limbii – care se conturează în diferite situații de comunicare, mai ales la formele de politețe.

În subcapitolul *Limbă și cogniție* am abordat problema relației dintre limbă și cunoaștere (Heltainé Nagy 2009, Bańczerowski 1999, Boross 2010), precum și modul de analiză (Slobin 2003) pe care îl considerăm cel mai eficient pentru îmbinarea relativismului lingvistic cu concepția cognitivă. Subcapitolul următor – *Teoria metalingvistului natural semantic* (natural semantic metalanguage theory) – are la bază, ca tehnică de cercetare principală, scenariul cultural (cultural script, Wierzbicka 1997). Cu ajutorul acestei tehnici pot fi analizate diferite comunități culturale, dacă cercetarea are la bază interpretarea unor cuvinte-cheie, care se regăsesc în ambele comunități și au un caracter universal. Prin aceste cuvinte-cheie se reflectă modul de gândire, modul de percepere a realității de către o cultură.

În continuare am prezentat specificul limbii și al mentalității maghiare în concepția lui Sándor Karácsony (1938, 1985). Ideile lui – restructurate și modificate – se regăsesc și în lingvistica contemporană, cea cognitivă, în psiholingvistică și sociolingvistică. Analiza semantică a verbului *a sta* aduce o notă preliminară a modului de alcătuire a imaginii lingvistice a lumii găsită la Wierzbicka și Bańczerowski.

Capitolul al doilea relatează metodologia cercetării axată pe două subcapitole: în prima parte am prezentat materialul de lucru, iar în a doua parte, metodele cercetării. Materialul de lucru constă în două corpusuri paralele: unul în limba maghiară, și unul în română, folosind ca surse dicționare explicative, culegeri de proverbe, de expresii, chestionare etc. (v. *Surse*). S-a constituit o bază de date în limba maghiară și una în limba română, formate din cuvinte derivate, expresii, colocații, proverbe, texte scurte de creație populară, opere de literatură cultă etc. Aici am prezentat modul de selectare a materialului de lucru, am prelucrat datele chestionarelor. Aplicând diferite metode (metoda abordării bazată pe corpusul lingvistic, metoda comparativă, modelul semantic dinamic), am fundamentat interpretarea semantică a corpusurilor. Metodele se completează reciproc, se întâlnesc, se întretaie sau se suprapun.

Capitolul al treilea constituie baza lucrării. Este partea cea mai amplă, dar și cea mai practică. Acest capitol conține interpretarea materialului lingvistic: analiza semantică, redarea conceptelor legate de cuvintele-cheie, prezentarea domeniilor cognitive (Bańcerowski 2008), a profilelor care se concretizează din corpusuri. Cu ajutorul celor treisprezece lexeme, am conturat crezurile și concepțiile care se reflectă în discursurile despre *prieten-dușman*, *bărbat-femeie*, *soț-soție*, *viață-moarte*, *muncă-bani*, *timp*, sau care se reflectă prin semantica verbelor *a sta* și *a face*. De exemplu, perceperea *timpului* se face cu mici diferențe în maghiară și română. În cele două corpusuri se prezintă domeniul valorii cu profilul banului, adică timpul e perceput ca fiind bani (*timpul înseamnă bani = az idő pénz jelent*). Apare și domeniul animalului cu aspect de pasăre (*zboară timpul = röpiül az idő; az idő szárnyán = pe aripile timpului*), dar în limba maghiară această imagine a timpului pare mai accentuată. În ambele culturi este prezentă imaginea timpului vindecător (*Timpul vindecă toate = Az idő mindent meggyógyít*), imaginea timpului ca substanță (*trage de timp = húzza az időt*) și timpul perceput ca locație (*januárban = în ianuarie; în decembrie = decemberben, din timp în timp = időről időre*). Câteva diferențe pot fi notate în maghiară, în domeniul animalului aparând profilul monstrului (*az idő vas foga = dinții de fier ai timpului, szorítása = strângerea timpului*), în română corespunzând metafora timpului ucigător din domeniul persoanei (*Timpul este ca un profesor care din păcate își ucide elevii*). Pe baza datelor din corpusul român apare în domeniul animalului, profilul animalului mic care scapă, fuge din mâinile omului (*Vremea scapă prin crăpătură, când n-o strângi bine în mână*). În domeniul persoanei, profilul femeii este prezent în ambele limbi, dar în maghiară se concretizează în imaginea mamei (*Az idő néha anya, néha mostoha = Timpul câteodată e mamă, câteodată e vitregă*), iar în română, în imaginea femeii care naște (*Vreme pe vreme a născut*). În corpusul maghiar mai apare și profilul muncitorului (*Az idő mindennek mestere = Timpul e meșterul tuturor*), ieșind în evidență relația dintre sarcină și trecător, efemer (*Telik az idő, múlik az esztendő = Se scurge timpul, trece anul*), ceea ce înseamnă că timpul segmentat este asociat cu o serie de sarcini bine definite.

Concluziile disertației:

Una dintre premisele de la care am pornit și care credem că s-a confirmat este aceea că una dintre cele mai eficiente metode de cercetare în analiza relației dintre gândire și mentalitate este reconstrucția imaginii lingvistice a lumii. În acest mod am evidențiat concepte despre lumea înconjurătoare, concepte prin care se reflectă asemănările și diferențele culturale. Am văzut care sunt acele concepte pe care le accentuează vorbitorul maghiar și pe care le consideră mai importante vorbitorul român (ex. prin imaginea timpului, accentuarea monstrului de către maghiari, și al ucigașului de către români).

Am ajuns la concluzia (v. premisa b.) că cele două corpusuri au mai multe elemente în comun decât deosebiri. Prin analiza substantivelor, diferența se constituie în profile, iar prin analiza verbelor am remarcat codificarea diferită (ex. în maghiară, procesul activității, în română, rezultatul activității).

Prin reconstrucția imaginii lingvistice am putut dovedi că tot ce simțim, observăm și experimentăm o facem prin intermediul corpului (Ning Yu 2009), și putem vorbi despre acestea doar dacă se raportează corpului uman. Înfățișarea lucrurilor în mod antropomorf, în modul de gândire umană este una destul de des întâlnită, deoarece corpul este simbolul și condiția existenței.

O parte din imaginile lingvistice (ale căror cuvânte-cheie sunt noțiuni abstracte) se percep ca fiind anumite substanțe, deoarece doar așa putem vorbi despre acestea; procesul de întruchipare (*embodiment*) este des folosit în aceste cazuri.

Cuvintele-cheie care se referă la persoane (*dușman, prieten, bărbat* etc.) apar în ambele corpusuri ori în formă de substanță, ori prin anumite caracteristici.

Demersul a putut dovedi că vorbitorii ambelor limbi folosesc două puncte de reper stabile, fixe: omul și spațiul, primul fiind un punct de reper complex și stabil la care se poate raporta tot ce nu este om. Acest procedeu se folosește atunci când concepem noțiuni abstracte ca *viața, moartea, timpul*. Astfel percepem moartea ca fiind un bărbat, viața, ca și un vindecător, viața, cu imagine de femeie. Personificarea este un procedeu prin care o comunitate specifică care sunt noțiunile foarte importante pentru ea.

Substantivele care denumesc persoane (*prieten, femeie, soț* etc.) sunt raportate tot la om în general, dar subliniind caracteristicile sau activitățile umane. În general, aceste lexeme se localizează în domeniul valorii, și se definesc prin însușirile cele mai

importante ale omului: prin hărnicie, lenevie, frumusețe, deșteptăciune, a face ceva folositor etc. Conceptualizarea noțiunilor de tip persoană se mai face și prin asocieri substanțiale (ex. *prietenul este marfă, femeia apare ca banul, bărbatul este comoară*).

Spațiul este un alt punct de raportare în procesul discursurilor despre noțiuni abstracte. *Viața, moartea, timpul și munca* se localizează în domeniul spațiului. Prezența lor este exprimată cu ajutorul metaforelor spațiale, dar se accentuează și morfologic: sunt frecvente în categorii gramaticale care exprimă locul (*rămâne în viață, este pe moarte, în februarie; éleiben van = este în viață, időben van = este în timp 'are timp'*).

Publicații proprii din tema tezei:

MAGYARI Sára

2008a Magyarul beszélek. Másképp látom a világot? [Vorbesc în maghiară. Văd altfel lumea?], In: *Bodó Barna (coord.): Régi(j)óvilág, III./2: pp.45–47.*

2008b A magyar nyelv és gondolkodásmód egy lehetséges értelmezése, [O posibilă interpretare a limbii și a mentalității maghiare], In: *Bodó Barna (coord.): Régi(j)óvilág, III./3 – 4: pp.75–83.*

2009a *Román–magyar kulturális szótár*, [Dicționarul cultural român–maghiar], (BENŐ Attila coord.) Ed. T3, Sfântu-Gheorghe.

2009b Hiedelmek a magyar nyelv körül, [Crezuri despre limba maghiară], In: *Nádor Orsolya (coord.): Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture*, Balassi Intézet, Budapesta, pp.150–156.

2009c A nő nyelvi képe a magyar és a román nyelvben, [Imaginea lingvistică a femeii în maghiară și română], In: *Bodó Barna (coord.): Régi(j)óvilág, IV./3 – 4: pp.28–31.*

2010 Az élet–halál nyelvi képe a magyar és román nyelvben, [Imaginea lingvistică a vieții și a morții în maghiară și română], In: *Bányai Éva (coord.): Kultúrák határán II*, Ed. RHT Kiadó, București – Sfântu-Gheorghe, pp.129–138.

SURSE

BAKOS Ferenc, BORZA, Lucia (coord.)

2002a *Magyar–román kisszótár*, Ed. Akadémiai, Budapesta.

BAKOS Ferenc, DOROGMAN György (coord.)

2002b *Román–magyar kisszótár*, Ed. Akadémiai, Budapesta.

BENKŐ Loránd (coord.)

1984 *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*, Ed. Akadémiai, Budapesta.

BREBAN, Vasile (coord.)

1986 *Dicționar al limbii române contemporane*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București.

BREBAN, Vasile (coord.)

1997 *Mic dicționar al limbii române*, Ed. Enciclopedică, București.

BUCĂ, M., EVSEEV, I., KIRÁLY F., CRAȘOVEANU, D., VASILUȚĂ, L. (coord.)

1978 *Dicționar analogic și de sinonime al limbii române*, Ed. științifică și enciclopedică, București.

CANDREA, I. A., DENSUSIANU, Ov. (coord.)

2006 *Dicționarul etimologic al limbii române. Elemente latine*, Ed. Paralela, București.

CIOBANU, Elena, POPESCU-MARIN, Magdalena, PĂUN, Maria, ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ, Zizi (coord.)

1997 *Dicționar explicativ și enciclopedic al limbii române*, Ed. „Floarea darurilor”, București.

CIORĂNESCU, Alexandru (coord.)

2001 *Dicționarul etimologic al limbii române*, Ed. Saeculum I. O., București.

COMȘULEA, Elena, ȘERBAN, Valentina, TEIUȘ, Sabina (coord.)

2008 *Dicționar explicativ al limbii române de azi*, Litera Internațional, București.

DOBRESCU, Alexandru (coord.)

1997 *Dicționar de expresii și locuțiuni românești*, Ed. Litera, Chișinău.

EÖRY Vilma (coord.)

2007 *Értelmező szótár*, Ed. Tinta, Budapesta.

JUHÁSZ József, SZÓKE István, Ó. NAGY Gábor, KOVALOVSKY Miklós (coord.)

1972/2002 *Magyar értelmező kéziszótár*, Ed. Akadémiai, Budapesta.

KELEMEN Béla (coord.)

1961 *Magyar–román szótár*, Ed. Științifică, București.

LENGYEL Zsolt (coord.)

2008 *Magyar Asszociációs Normák Enciklopédiája I.*, Ed. Tinta, Budapesta.

MURVAI Olga

2001a *Román–magyar kifejezések kéziszótára*, Ed. Sprinter Publisher, Kaposvár.

MURVAI Olga

2001b. *Magyar–román kifejezések kéziszótára*, Sprinter Publisher, Kaposvár.

PANN, Anton

1982 *Povestea vorbii*, Ed. Minerva, București.

VÖÖ István

1984 *Dicționar de proverbe maghiar–român*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București.

ZAICH Gábor (coord.)

2006. *Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete*, Ed. Tinta, Budapesta.

Dicționar explicativ al limbii române, 2008. [http:// dexonline.ro](http://dexonline.ro) (februarie 2008).

Magyar Nemzeti Szövegtár, <http://corpus.nytud.hu/mnsz/> (februarie 2008).

Magyar Nyelv. A Magyar Nyelvtudományi Társaság szakfolyóirata,
<http://www.c3.hu/~magyarnyelv/> (aprilie 2011).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

AVRAM, Mioara (coord.)

1997 *Gramatica pentru toți*, Ed. Humanitas, București.

BAŃCZEROWSKI Janusz

1999 A kognitív nyelvészet alapelvei, In: *Magyar Nyelvőr* 123. évf./1: pp.78–87.

BAŃCZEROWSKI Janusz

2000 A kategorizáció és a jelentés a kognitív nyelvelméletben, In: *Magyar Nyelv* XCVI/1: pp.35–47.

BAŃCZEROWSKI Janusz

2006 A világ nyelvi, tudományos és kultúrképe mint a második valóság komponensei, In: *Magyar Nyelvőr* 130/2: pp.187–198.

BAŃCZEROWSKI Janusz

2008 *A világ nyelvi képe*, Ed. Tinta, Budapesta.

BAŃCZEROWSKI Janusz

2009 A világ nyelvi képének fogalma mint a kutatás tárgya, In: *Bárdosi Vilmos (szerk.): Quo vadis philologia temporum nostrorum?*, Ed. Tinta, Budapesta, pp.43–52.

BAŃCZEROWSKI Janusz, GYERTYÁNOS Borbála, LÁSZLÓ Nelli

2009a A „munka” fogalmának nyelvi képe egy kérdőíves anyag tükrében, In: *Bárdosi Vilmos (szerk.): Quo vadis philologia temporum nostrorum?*, Ed. Tinta, Budapesta, 285–305.

BERNARD, Jeff

1999 A nyelvi relativizmus Rossi-Landi-féle kritikája újraolvasva. Szemiotikai vizsgálódás, In: *Neumer Katalin (szerk.): Nyelv, gondolkodás, relativizmus. Filozófiai vizsgálódás*, Ed. Osiris, Budapesta, pp.167–202.

BLACK, Max

1972/1998 *A nyelv labirintusa*, Ed. Holnap, Budapesta.

BORODITSKY, Lera

1999 *Metaphoric structuring: understanding time through spatial metaphors*, Stanford University, Stanford.

BORODITSKY, Lera

2001 *Does Language Shape Thought? Mandarin and English speakers conceptions of time*, *Cognitive Psychology*, 43(1): pp.1–22.

BORODITSKY, Lera

f.a. *What is universal in event perception? Comparing English & Indonesian speakers*, Cambridge.

CAROLL, John B.

1964 *Language, Thought, and Reality. Selected Writings of Benjamin Lee Whorf*, M.I.T. Press, Cambridge.

CHOMSKY, Noam

1957/1995 *Mondattani szerkezetek – Nyelv és elme*, Ed. Osiris, Budapesta.

CLIM, Marius-Radu

2006 Dialog cu specialistul în romanistică Joanna Porawska de la Universitatea Jagiellona, Polonia, In: *Convorbiri literare*, CXL/9., Ed. Uniunea Scriitorilor din România, Iași, pp.7–10.

CRYSTAL, David

1997/2003 *A nyelv enciklopédiája*, Ed. Osiris, Budapesta.

COSERIU, Eugenio

1999 *Introducere în lingvistică*, Ed. Echinox, Cluj.

DURAND, Gilbert

1960/1977 *Strucurile antropologice ale imaginarului*, Ed. Univers, București.

É. KISS Katalin, KIEFER Ferenc, SIPTÁR Péter

2003 *Új magyar nyelvtan*, Ed. Osiris, Budapesta.

ELIADE, Mircea

1957/2006 *Mítoszok, álmok és misztériumok*, Ed. Cartaphilus, Budapesta.

EVSEEV, Ivan

1974 *Semantica verbului: Categoriile de acțiune, devenire și stare*, Ed. Facla, Timișoara.

FORGÁCS Tamás

2007 *Bevezetés a frazeológiába. A szólás- és közmondáskutatás alapjai*, Ed. Tinta, Budapesta.

GANCZ, A., GANCZ, M.

2004 *Limba maghiară pentru tine*, Ed. Polirom, București.

GOMBOCZ Zoltán

1997 *Jelentés tan és nyelvtörténet. Válogatott tanulmányok*, Ed. Akadémiai, Budapesta.

- GÓSY Mária
1999 *Pszicholingvisztika*, Ed. Corvina, Budapesta.
- GRAUR, Alexandru, WALD, Lucia
1977 *Scurtă istorie a lingvisticii*, Ed. Didactică și pedagogică, București.
- HADROVICS László
1995 *Magyar frazeológia. Történeti áttekintés*, Ed. Akadémiai, Budapesta.
- HEGEDŰS Rita
2004 *Magyar nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések*, Ed. Tinta, Budapesta.
- HOEY, Michael
2005 *Lexical Priming: A New Theory of Words and Language*, Routledge, London.
- JUNG, Carl Gustav
1934/1993 *Bevezetés a tudattalan pszichológiájába*, Ed. Európa, Budapesta.
- KARÁCSONY Sándor
1938 *Magyar nyelvtan társas-lélektani alapon*, Ed. Exodus, Budapesta.
- KARÁCSONY Sándor
1939/1985 *A magyar észjárás*, Ed. Magvető, Budapesta.
- KARÁCSONY Sándor
1941/2007 *A magyar világnézet*, Ed. Széphalom Könyvműhely, Budapesta.
- KARÁCSONY Sándor
1946/2005 *Magyar ifjúság. Tettrendszer és etika*, Ed. Széphalom Könyvműhely, Budapesta.
- KARÁCSONY Sándor
2003 *Magyarság és nevelés. Válogatott tanulmányok*, Ed. Áron, Budapesta.
- KÁROLY Sándor
1970 *Általános és magyar jelentéstan*, Ed. Akadémiai, Budapesta.
- KESZLER Borbála
2000 *Magyar grammatika*, Ed. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapesta.
- KIEFER Ferenc (coord.)
2006 *Magyar nyelv*, Ed. Akadémiai, Budapesta.
- LÉVI-STRAUSS, Claude
1969 *The Raw and the Cooked*, Harper-Collins, New York.

- LOCKE, John
1689/1964, *Értekezés az emberi értelemről*, Ed. Akadémiai, Budapest.
- LUCY, A. John
1992 *Language diversity and thought*, Cambridge University Press, Cambridge.
- MÁTHÉ Dénes
2006 *Szemantikai alapviszonyok. Egyetemi segédkönyv a jelentés tanulmányozásához*, Ed. Egyetemi Műhely, Cluj.
- MAURO, Tullio De
1970/1978 *Introducere în semantică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București.
- MURVAI Olga
1980 *Szöveg és jelentés*, Ed. Kriterion, București.
- NEUMER Katalin
1998 *Gondolkodás, beszéd, írás*, Ed. Kávé, Budapest.
- NYOMÁRKAY István
2006 A hazugság fogalmának képe a magyar nyelvben, In: *Magyar Nyelvőr* 130/4, pp.389–399.
- NYOMÁRKAY István
2010 Nyelvjárások és nyelvi világkép, In: *Bárdosi Vilmos (coord.): Világkép a nyelvben és a nyelvhasználatban*, Ed. Tinta, Budapest, pp.189–195.
- ORTUTAY Gyula (coord.)
1987 *Magyar néprajzi lexikon*, Ed. Akadémiai, Budapest.
- PANĂ DINDELEGAN, Gabriela (coord.)
2010 *Gramatica de bază a limbii române*, Univers Enciclopedic Gold, București.
- PÉNTÉK János, SZABÓ Zoltán, TEISZLER Pál
1972 *A nyelv világa*, Ed. Dacia, Cluj.
- PINKER, Steven
1994/1999 *A nyelvi ösztön*, Ed. Typotex, Budapest.
- PLÉH Csaba
1999 Hozzájárulhatnak-e az empirikus pszichológiai kutatások a nyelv-gondolkodás viszony filozófiai problémájának megoldásához? In: *Neumer Katalin (coord.): Nyelv, gondolkodás, relativizmus. Filozófiai vizsgálódás*, Ed. Osiris, Budapest, pp.35–166.

REDING, Jean-Paul

1986 *Greek and Chinese categories: A reexamination of the problem of linguistic relativism*, University of Hawaii Press.

REGIER, Terry

1996 *The Human Semantic Potential: Spatial Language and Constrained Connectionism*, MIT Press, Cambridge.

SAPIR, Edward

1942/1971 *Az ember és a nyelv*, Ed. Gondolat, Budapesta.

SLOBIN, I. Dan

2003 *Language and Thought Online: Cognitive Consequences of Linguistic Relativity*, In: *Gentner, Dedra–Goldin-Meadow, Susan (coord.): Language in Mind*, MIT Press Cambridge, London, pp.157–192.

STEINER, George

1975/1983 *După Babel. Aspecte ale limbii și traducerii*, Ed. Univers, București.

SZILÁGYI N. Sándor

1996 *Hogyan teremtsünk világot? Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára*, Ed. Erdélyi Tankönyvtanács, Cluj.

SZILÁGYI N. Sándor

2004 *Elmélet és módszer a nyelvészetben – különös tekintettel a fonológiára*, Ed. Erdélyi Múzeum Egyesület, Cluj.

VRĂMULEȚ, Marinela

2003 *Metafora conflictului în comunicarea politică*, In: *Ovidius University Annals of Philology XV.*, 215–222.

<http://www.univovidius.ro/litere/anale/Fisiere/04%20volumul%20XV%202004/23%20Marinela%20Vramulet.pdf> (mai 2011)

WIERZBICKA, Anna

1996 *Semantics Primes and Universals*, Oxford University Press, Oxford - New York.

WIERZBICKA, Anna

1997 *Understanding Cultures through Their Key Words*, Oxford University Press, Oxford - New York.

YU, Ning

2009 *The Chinese heart in a Cognitive Perspective. Culture, Body, and Language*, Mouton de Gruyter Berlin - New York.